It is also noted that the use of such practices is a consequence of the globalization approach to the constitutional interpretation. Primarily, the human dignity accomplishes the function of restricting the legislator in matters relating to the protection of the absolutely untouchable sphere.

A conclusion was drawn that all acts of the state must comply with it, this is a criterion for the country's compliance with the supremacy of law. Human dignity is the main objective of the constitutional state.

Key words: the right to human dignity, human dignity, constitutional value, protection of human rights and freedoms, legal positions, the Constitutional Court of Ukraine, the Federal Constitutional Court of Germany.

DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.28

УК 343.4

Л.П. РОЖОК

Лідія Петрівна Рожок, аспірантка Інституту
законодавства України Верховної Ради України*

ORCID: 0000-0002-9672-5318

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА СТАНДАРТИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТЛУМАЧЕННЯ

Постановка проблеми. Жодна проблема не породжує більше дискусій серед вчених конституціоналістів, ніж конституційне тлумачення. Конституційна практика містить складні справи та випадки, коли вирішити проблему ситуацію недостатньо виключно за допомогою старих аргументів. Основною тенденцією при здійсненні конституційного тлумачення в сучасних умовах є використання практики Європейського Суду з прав людини та посилення на рішення конституційних судів зарубіжних держав. Це результат глобалізації, практики сучасного конституціоналізму та діалогу між суддями конституційних судів у світі. Таке конституційне поєднання практик є не тільки інструментом для покращення судових рішень, а й для побудови «глобальної правової системи». Глобалізація конституційного закону означає, що конституціоналізм більше не є привілеєм національної держави, а світовою концепцією та стандартом. Використання міжнародного права в конституційній інтерпретації є лише одним із прикладів міграції конституційних ідей через правові системи, що також включає використання іноземних конституцій як моделей у процесі прийняття конституції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність досліджуваної тематики зумовлена ступенем наукової розробки. Серед українських вчених-конституціоналістів проблеми тлумачення конституційних норм були предметом дослідження О.В. Петришина, І.Л. Самсіна, А.О. Селіванова, І.Д. Сліденка, Ю.М. Тодики, С.В. Шевчука, О.В. Щербанюк та інших. Досить ґрунтовно питання конституційного тлумачення розроблено в американській, іспанській та німецькій науці права. В сучасних умовах глобалізації українська наука та практика повинні вивчати та застосовувати світові практики конституційного тлумачення, що зумовлює важливість нашого дослідження.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження глобалізації конституційного закону як нового світового стандарту при здійсненні конституційного тлумачення.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація зумовила появу глобальних моделей конституційного тлумачення.

Б.В. Мурілл виділив такі сучасні моделі конституційного тлумачення¹.

По-перше, текстуалізм – це спосіб інтерпретації, який фокусується на простому значенні тексту юридичного документа. Текстуалізм, як правило, підкреслює, якими були умови прийняття Конституції².

По-друге, оригінальний зміст. У той час, коли текстологічні підходи до конституційного тлумачення зосереджуються виключно на тексті документа, оригіналістичні підходи розглядають, як розуміється конституція принаймні певним сегментом населення на момент її прийняття. Оригіналісти вважають, що з часом текст конституції необхідно тлумачити, що є основним завданням суддів.

По-третє, судовий прецедент, який передбачає застосування судових рішень до подібних фактів.

По-четверте, прагматизм. Даний підхід передбачає зіставлення практичних наслідків одного тлумачення Конституції проти інших тлумачень.

По-п'яте, моральне обґрунтування. Відповідно до цього підходу, певні моральні концепції чи ідеали лежать в основі деяких термінів в тексті Конституції (наприклад, «рівний захист» або «належна судова процедура»).

По-шосте, національна ідентичність. Судові тлумачення можуть базуватись на концепції національної ідентичності, яка враховує цінності народу та національні конституційні традиції.

По-сьоме, структуралізм. Цей спосіб конституційного тлумачення визначається побудовою Конституції: відносинами між трьома гілками влади; відносинами між центром та регіонами; відносинами між владою та народом.

По-восьме, історичний спосіб. Попередні рішення політичних гілок влади, історичні практики є важливим джерелом конституційного значення. Суди застосовують цей спосіб у випадках, пов'язаних із питаннями про поділ влади, права людини, особливо коли конституційний текст не містить чіткої відповіді.

Традиційно вважають, що коли судді вирішують справи, вони вдаються до тлумачення, яке розуміється як використання сукупності правил або прийомів, що застосовуються суддями для визначення значення слова, пункту чи норми шляхом вибору між альтернативними моделями або способами тлумачення.

На думку Крістофера Мак-Круддена, факторами, які переконують суддів використовувати в роботі зарубіжну практику конституційних судів, є такі: тип політичного режиму; аудиторія; існування спільних альянсів; заповнення вакууму тимчасової відсутності правової норми; сприйняття природи конституції як трансформаційної чи консервативної; теорії права та юридичного взаємозв'язку; емпіричний факт міжнародного права; судової компетенції судів зарубіжних країн; відмінності в конституційній структурі³. Але найважливішим критерієм, спільним для всіх цих факторів, є пошук переконливих засобів в інших національних системах, які б допомагали вирішити подібні конституційні проблеми через тлумачення.

На початку 1950-х рр. був створений Федеральний Конституційний Суд Німеччини, який став важливим джерелом міграції конституційних ідей для інших нових конституційних держав Східної Європи і України зокрема. Конституційне законодавство ФРН після Другої світової війни було створено під впливом американського конституціоналізму. Те саме можна сказати і про акти Німецького федерального конституційного суду: були прийняті важливі рішення на самому початку діяльності, на які вплинули рішення Верховного Суду США.

Вплив американського конституційного мислення був присутній серед різних суддів конституційного суду, таких як Герхард Лейбохц, Конрад Гессе, Дітер Грім, Вольфганг Гофман-Рім та Брун-Отто Брайд. Існує важлива відмінність між німецьким та американським правом, що полегшує використання норм міжнародного права в Німеччині. Згідно зі ст. 25 Основного закону Німеччини (Grundgesetz) «загальноновизнані норми міжнародного публічного права є цілісною частиною федерального права», і вони мають пріоритет перед національним законодавством. У спірних випадках Федеральний Конституційний Суд має право тлумачити ці правила. Стаття 100 (2) вимагає, щоб будь-який суд отримував рішення від Федерального Конституційного суду, коли в ході звичайних судових процесів його судді сумніваються в тому, що загальне правило міжнародного права є частиною федерального закону чи воно безпосередньо створює права та обов'язки для фізичних осіб. У 1982 р., наприклад, Суд додав ще один критерій розгляду справ, коли обвинуваченого засуджують за його відсутності, тобто мінімальну процесуальну вимогу міжнародного публічного права. Суд зробив посилання на рішення трьох європейських країн та зауважив, що застосування таких стандартів є виправданим⁴.

У деяких інших випадках, коли Суд тлумачив процедурні гарантії, які не прописані в Основному законі – приклад, презумпція невинуватості – це право виводиться з верховенства закону. Однак, оскільки презумпція не мала текстової основи в національній конституції, Суд у своїх рішеннях цитував позиції Європейського суду з прав людини та прецедентну практику ЄСПЛ⁵. Окрім цього, Федеральним Конституційним Судом Німеччини широко використовуються позиції вчених. Так, ґрунтуючись на юридичному висновку, підготовленому Інститутом Макса-Планка з міжнародного публічного права в Гейдельберзі, визнав, що судовий розгляд і засудження не порушують загального правила міжнародного права з порушенням ст. 25⁶. Першим рішенням із посиланням на зарубіжну судову практику Федеральним Конституційним Судом Німеччини було вирішення справи щодо заборони діяльності Західнонімецької комуністичної партії. Однією з провідних справ про свободу вираження поглядів та одним із найважливіших рішень Суду є *Luth* від 1958 р.⁷, в якій Федеральний Конституційний Суд Німеччини цитує як Французьку декларацію прав людини, так і суддю Верховного суду США Кардозо англійською мовою про «матрицю неодмінної умови будь-якої іншої форми свободи».

Дискурс про перевагу американського стилю став домінуючою формою політичного дискурсу в Канаді, Новій Зеландії, Південній Африці та Ізраїлі, що супроводжувалося і підкріплювалося майже однозначним схваленням поняття конституціоналізму та аналізу судової практики науковцями. В Іспанії Конституційний суд відповідно до закону визначається «верховним тлумачем Конституції».

При цьому судді проявляють вірність конституції шляхом застосування методів пошуку конституційного значення, духу, а не критикою інституційної структури.

Дж. Рубенфельд з цього приводу зазначає: «не досліджуйте легітимність; залиште це політикам і політичним теоретикам. Все, що конституційний суддя повинен знати, – це як тлумачити закон»⁸.

У сучасній науці конституційного права існує два основних теоретичних напрями, зокрема оригіналізм та нетекстуалізм. Це теорії інтерпретації, хоча й відмінностей між ними на так багато. Мартін Редиш та Метью Б. Арноулд запропонували нову модель конституційного тлумачення – «контрольований активізм», що характеризується фундаментальним дотриманням зовнішніх контурів тексту Конституції та використанням сучасної семантики для тлумачення тексту.

Традиційно оригіналізм асоціюється з конституційною доктриною та юрисдикцією, присвяченим політичним категоріям. Однак останнім часом так звані прогресивні конституційні теоретики прагнули зафіксувати поверхневу легітимність, задуману для переробки прихильності до оригінального сенсу, розвиваючи власну форму оригіналізму.

На їх думку, Суд повинен використовувати процес конституційної «побудови», внаслідок чого він прагне встановити основні цілі відповідного конституційного положення, а потім екстраполювати його, щоб застосувати до сучасної ситуації.

Однак ні оригіналізм, ні нетекстуалізм не передбачає принципового методу конституційного тлумачення, узгодженого з контурами національної версії конституційної демократії.

Контрольована активістська модель відкрито визнає доцільність нормативного тлумачення як важливого елемента судового контролю, стриманого зовнішніми лінгвістичними межами.

Контрольований активізм намагається уникнути найбільш значного практичного недоліку оригіналістичної та нетекстуалістичної парадигм – стратегічного, визначального для маніпуляцій результату.

При цьому слід зазначити, що розрізняють два аспекти конституційної практики: конституційне тлумачення та конституційна конструкція.

Відповідно до цієї дихотомії існує два різні способи в процесі розуміння та застосування юридичного тексту. Перший – інтерпретація, коли інтерпретуємо юридичний текст, ми шукаємо його мовне значення. Другий – конструювання. Розробляючи конституційне положення, ми визначаємо юридичну силу тексту: іншими словами, конструкція дає можливість застосовувати текст.

Оригіналісти, які підтримують цю дихотомію, вважають, що досить часто існує необхідність доповнити оригінальний аналіз смислу (тлумачення) більш широким розсудом застосування інтерпретації, «оскільки Конституція містить положення, які є абстрактними та розпливчастими».

Засобом стримування сучасного судового контролю є обмеження інтерпретаційних варіантів, відкритих для сучасних суддів під час формування та ратифікації відповідного конституційного положення.

При цьому прогресивний оригіналізм узгоджується з поняттями еволюційного конституціоналізму.

Нетекстуалізм є протилежним способом в інтерпретаційному спектрі, відповідно до якого текст конституції не повинен обмежувати суддів при здійсненні повноважень в сфері судового нагляду. Теорія нетекстуалізму – це широкий спектр інтерпретаційної філософії та обґрунтування. Однак у своїй основі нетекстуалізм є або формою лінгвістичної деконструкції – те, що ми називаємо «мовний хаос», або поняття про «неписану» конституцію, засновану на фундаментальних моральних передумовах, виведених з тієї чи іншої форми природного права.

Р. Дворкін вважає, що судді повинні розробити теорію, яка дозволить їм визначати правила, принципи, політику та застосовувати їх способами, стандарти яких найкращим чином відображають юридичну практику.

Чому судді? Що робить суди форумом принципів і ідеальною ареною тлумачення права? Один із способів оцінювання цих питань полягає в дослідженні зображеного Р. Дворкіном того, що він називає мажоритарною передумовою та її відхилення через контраст із його власним поглядом, конституційною концепцією демократії (*constitutional conception of democracy* – CCD).

Мажоритарна передумова – це теза про справедливі результати політичного процесу, тобто політичні процедури повинні бути розроблені таким чином, щоб, принаймні, рішення, яке приймається з важливих питань, було рішенням, підтриманим більшістю громадян.

Відповідно до конституційної концепції демократії визначальна мета демократії є іншою: важливо, щоб колективні рішення приймалися політичними інститутами, структура, склад та практика яких стосувалися всіх членів громади як окремих людей з однаковою гідністю та повагою.

Відповідно, демократія – це влада, що підпадає під умови рівного статусу та турботи про всіх громадян, тому коли мажоритарні інституції дотримуються цих обмежень, люди мають вагомий підстави приймати та виконувати свої рішення. Однак інструментально, коли ці інституції є дефектними, або коли не виконуються демократичні умови, «в ім'я демократії» не може бути заперечень проти інших процедур, які краще захищають і поважають їх.

Протилежною позицією є нормативне обґрунтування А. Харела. Алон Харел розробив нормативний захист привілейованої ролі суду в конституційному тлумаченні. За його твердженням, «судовий контроль має на меті забезпечити особі право на звернення або право подати скаргу».

Судовий контроль є необхідним, оскільки він надає людям можливості оскаржувати рішення, які порушують (або, можливо, накладають на них) їх права, брати участь в обґрунтованому обговоренні цих рішень.

Обґрунтування судового контролю ґрунтується на процесуальних особливостях, які є істотними характеристиками судових установ та в основному обов'язку держави гарантувати особі право на судовий захист, на звернення з конституційною скаргою на правничу допомогу.

Унікальним досягненням з точки зору конституційного дизайну та способом конституційного тлумачення протягом останніх семи десятиліть є досвід Індії. Прийняття Конституції Індії 26 січня 1960 р. було амбітним політичним експериментом в соціально нерівному суспільстві. У перші роки Верховний Суд прийняв текстологічний підхід, акцентуючи увагу на простому значенні слів, що вживаються в Конституції. *А.К. Гопалан проти штату Мадрас* (1950 р.) було одним із ранніх рішень, в яких Суд був покликаний тлумачити основні права відповідно до частини III Конституції. Лідер Комуністичної партії Індії стверджував, що законодавство про запобіжні заходи тримання під вартою не відповідає ст. 19 (право на свободу), ст. 21 (право на життя) та ст. 22 (захист від свавільного арешту та тримання під вартою). Верховний Суд вирішив, що кожна з цих статей охоплює зовсім іншу тему, і їх слід читати як окремі статті, а не в сукупності.

Серед найбільш суперечливих питань конституційного закону Індії було те, чи є певні обмеження в повноваженнях парламенту вносити зміни до Конституції, особливо щодо основних прав. У свої перші роки Суд тлумачив Конституцію буквально, роблячи висновок про відсутність таких обмежень.

На другому етапі Верховний Суд почав вивчати інші методи тлумачення. Звернення до тексту Конституції Індії поступово були замінені апелюванням до структури, побудови Конституції. У справі *Кесавананда Бхараті проти штату Керала* (1973 р.) Суд дійшов висновку, що повноваження парламенту щодо внесення змін до Конституції не поширюються на зміну його «базової структури» – відкритого каталогу ознак, що лежить у межах виключного контролю Суду. Коли Парламент намагався скасувати це рішення шляхом внесення змін до Конституції ще раз, Суд, базуючись на структуралістичному обґрунтуванні, рішуче відхилив цю спробу.

У сучасних умовах з 2018 р. суд починав тлумачити Конституцію відповідно до її трансформаційного потенціалу. При цьому рішення, пов'язані з тлумаченням Конституції, ретельно (навіть якщо неправильно) аргументовані.

В Україні офіційне тлумачення Конституції України здійснює спеціально уповноважений орган державної влади – Конституційний Суд України. Виключна прерогатива Конституційного Суду України – з'ясувати дух та букву закону – закріплена саме в Конституції України. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 150 Конституції України до повноважень Конституційного Суду України належить офіційне тлумачення Конституції України⁹. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні щодо офіційного тлумачення Конституції України зазначаються конкретні положення Конституції України, які потребують офіційного тлумачення, та обґрунтування підстав, які спричинили потребу в тлумаченні (ч. 4 ст. 51)¹⁰.

Суддям Конституційного Суду України законодавчо довірене право здійснювати офіційне тлумачення конституційних положень, що є можливістю з'ясувати концептуальне значення та зміст положень Конституції України в їх цілісності, взаємозв'язку та взаємодії, причому не тільки між собою, а й між всіма чинними положеннями законодавства. Процес систематичного тлумачення Конституції України є проникненням суддями в дух та масштаб Основного Закону шляхом адекватного сприйняття міжнародно-правових та конституційних норм для наступного їх застосування.

Як зазначав Ф. Хаєк, «Конституція містить в собі певну державно-правову ідеологію, тобто систему поглядів на світ, суспільство, гідність людини, національну безпеку»¹¹. Без таких світоглядних орієнтирів, понять, критеріїв суддям Конституційного Суду було б неможливо оцінити значення та правомірність конституційних положень, а також конституційність нормативних актів. Законодавство не визначає, якими правозастосовними критеріями (системою правил правотворчості та тлумачення права) повинні керуватись судді в процесі конституційного тлумачення.

В умовах глобалізації та інтеграції України до Європейського Союзу важливим є використання Конституційним Судом України світової практики конституційного тлумачення.

31 травня 2018 р. Велика Палата КСУ відмовила у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Валерії Володимирівни Лутковської щодо офіційного тлумачення положення частини першої ст. 9 Конституції України на підставі п. п. 2, 3 ст. 62 Закону України «Про Конституційний Суд України» – неналежність до повноважень Конституційного Суду України питань, порушених у конституційному поданні; невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим законом.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Валерія Володимирівна Лутковська звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням щодо офіційного тлумачення положення частини першої ст. 9 Конституції України, відповідно до якого чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Обґрунтовуючи підстави, які спричинили потребу в офіційному тлумаченні положення частини першої ст. 9 Конституції України, суб'єкт права на конституційне подання зазначає, що одні суди України при розгляді справ надають пріоритетне значення національним законам, а не Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка застосовується в рішеннях Європейського суду з прав людини, а інші – навпаки. При цьому одні суди України вважають, що обов'язковими до застосування є лише рішення Європейського суду з прав людини у справах щодо України, тоді як інші застосовують також рішення цього суду, прийняті щодо інших держав.

Велика палата Конституційного Суду України дійшла висновку, що є підстави для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з п. п. 2, 3 ст. 62 Закону України «Про Конституційний Суд України» – неналежність до повноважень Конституційного Суду України питань, порушених у конституційному поданні; невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим цим законом.

Висновки. На нашу думку, Україна, як і країни Східної та Центральної Європи, не має іншого вибору, крім прийняття ліберально-демократичних конституцій. Це спільні конституційні цінності та конституційне зближення. Тому конституційне тлумачення через порівняльне посилення на міжнародне (і зарубіжне) право та акти м'якого права Ради Європи є частиною сучасного втілення концепції міжнародного права, концепції дружнього ставлення до міжнародного права та міграції конституційних ідей.

¹ Brandon J. Murrill. Modes of Constitutional Interpretation. March 15, 2018. Congressional Research Service. P. 2. URL: <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45129.pdf>

² Scalia, A matter of interpretation, supra note 17, at 23–38.

³ Christopher McCrudden, A Common Law of Human Rights?: Transnational Judicial Conversations on Constitutional Rights, 20 Oxford Journal of Legal Studies (2000), 499–532.

⁴ BVerfGE 59, 280, at 283, 286.

⁵ BVerfGE 35, 311, at 320, BVerfGE 74, 102, at 121, BVerfGE 74, 358, at BVerfGE 82, 106, at 114.

⁶ BVerfGE, 92, 320, 323.

⁷ BVerfGE 7, 198.

⁸ Jed Rubenfeld, 1998: Legitimacy and Interpretation. *Constitutionalism. Philosophical Foundations*. Ed. Larry Alexander. Cambridge: Cambridge University Press. 194–234.

⁹ Конституція України від 28 червня 1996 р. 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁰ Про Конституційний Суд України. Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 35. Ст. 376.

¹¹ Hayek F. *The Constitution of Liberty*. Chicago, 1960.

Резюме

Рожок Л.П. Глобалізація та стандарти здійснення конституційного тлумачення.

У статті досліджуються проблеми конституційного тлумачення крізь призму глобалізації та сучасні світові моделі конституційного тлумачення. Акцентується увага на та тому, що основною тенденцією при здійсненні конституційного тлумачення в сучасних умовах є використання практики Європейського Суду з прав людини та посилення на рішення конституційних судів зарубіжних держав. Це результат глобалізації, практики сучасного конституціоналізму та діалогу між суддями конституційних судів у світі. Таке конституційне поєднання практик є не тільки інструментом для покращення судових рішень, а й для побудови «глобальної правової системи». Глобалізація конституційного закону означає, що конституціоналізм більше не є привілеєм національної держави, а світовою концепцією та стандартом. Використання міжнародного права в конституційній інтерпретації є лише одним із прикладів міграції конституційних ідей через правові системи, що також включає використання іноземних конституцій як моделей у процесі прийняття конституції.

Зроблено висновок про те, що Україна, як і країни Східної та Центральної Європи, не має іншого вибору, крім прийняття ліберально-демократичних конституцій. Це спільні конституційні цінності та конституційне зближення. Тому конституційне тлумачення через порівняльне посилення на міжнародне (і зарубіжне) право та акти м'якого права Ради Європи є частиною сучасного втілення концепції міжнародного права, концепції дружнього ставлення до міжнародного права та міграції конституційних ідей.

Ключові слова: конституційне тлумачення, судовий конституціоналізм, конституційний суд, моделі конституційного тлумачення.

Резюме

Рожок Л.П. Глобализация и стандарты осуществления конституционного толкования.

В статье исследуются проблемы конституционного толкования сквозь призму глобализации и современные мировые модели конституционного толкования. Акцентируется внимание и на том, что основной тенденцией при осуществлении конституционного толкования в современных условиях является использование практики Европейского Суда по правам человека и ссылки на решения конституционных судов зарубежных государств. Это результат глобализации, практики современного конституционализма и диалога между судьями конституционных судов в мире. Такое конституционное сочетание практик является не только инструментом для улучшения судебных решений, но и для построения «глобальной правовой системы». Глобализация конституционного закона означает, что конституционализм больше не является привилегией национального государства, а мировой концепцией и стандартом. Использование международного права в конституционной интерпретации является лишь одним из примеров миграции конституционных идей через правовые системы, что также включает использование иностранных конституций как моделей в процессе принятия конституции. Сделан вывод о том, что Украина, как и страны Восточной и Центральной Европы, не имеет другого выбора, кроме принятия либерально-демократических конституций. Это общие конституционные ценности и конституционное сближение. Поэтому конституционное толкование через сравнительные ссылки на международное (и зарубежное) право и акты мягкого права Совета Европы является частью современного воплощения концепции международного права, концепции дружественного отношения к международному праву и миграции конституционных идей.

Ключевые слова: конституционное толкование, судебный конституционализм, конституционный суд, модели конституционного толкования.

Summary

Lidia Rozhok. Globalization and standards of constitutional interpretation.

The article examines the problems of constitutional interpretation through the prism of globalization and modern world models of constitutional interpretation. Emphasis is placed on the fact that the main trend in the implementation of constitutional interpretation in modern conditions is the use of the case law of the European Court of Human Rights and reference to the decisions of the constitutional courts of foreign countries. This is the result of globalization, the practice of modern constitutionalism and dialogue between judges of constitutional courts in the world. Such a constitutional combination of practices is not only a tool for improving judicial decisions, but also for building a “global legal system”. The globalization of constitutional law means that constitutionalism is no longer the privilege of the nation-state, but a world concept and standard. The use of international law in the constitutional interpretation is just one example of the migration of constitutional ideas through legal systems, which also includes the use of foreign constitutions as models in the process of adopting a constitution.

It is concluded that Ukraine, like the countries of Eastern and Central Europe, has no choice but to adopt liberal-democratic constitutions. These are common constitutional values and constitutional rapprochement. Therefore, the constitutional interpretation through a comparative reference to international (and foreign) law and soft law acts of the Council of Europe is part of the modern implementation of the concept of international law, the concept of friendly attitude to international law and the migration of constitutional ideas.

Key words: constitutional interpretation, judicial constitutionalism, constitutional court, models of constitutional interpretation.